

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition för budgetåret 1946/47 beräkna *dels* till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande ett förslagsanslag av 46 900 kronor (IX H. T. p. 35), *dels ock* till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Undervisning åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. ett förslagsanslag av 750 000 kronor (IX H. T. p. 45).

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 1 mars 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 113, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

dels till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. ett förslagsanslag av 800 000 kronor;

dels ock till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande ett förslagsanslag av 53 600 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 264 av herr *Persson, Ivar, m. fl.*, likalydande med II: 415 av herr *Larsson* i Karlstad *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta att till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande för budgetåret 1946/1947 anvisa ett förslagsanslag av 55 500 kronor;

2) I: 269 av herr *Wahlund m. fl.*, likalydande med II: 419 av herr *Onsjö m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte för budgetåret 1946/47 anvisa

till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor; samt

till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande ett förslagsanslag av 55 200 kronor.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Å riksstaten för innevarande budgetår är till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. uppfört ett förslagsanslag av 750 000 kronor. I fråga om bestämmelserna för anslagets användning torde få hänvisas till statsliggaren s. 746.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *lantbruksstyrelsen* framlagt förslag om höjning av ifrågavarande elevstipendier samt hemställt om ett anslag till ändamålet av 900 000 kronor för nästa budgetår.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund har i skrivelse den 20 november 1945 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådan höjning av förevarande anslag, att dels stipendiernas maximibelopp vid lantmanna- och lanthushållsskolor samt med dem i stipendiehänseende jämställda kurser kunde bestämmas till 100 kronor per elev och månad och stipendierna till elever vid övriga kurser inom den lägre lantbruksundervisningen i motsvarande mån höjas, dels ock för eleverna förmånligare grunder kunde tillämpas vid stipendiernas fördelning.

I detta sammanhang torde få anmälas dels att *norrlandskommittén* i sitt betänkande angående yrkesutbildningen i Norrland föreslagit, att till deltagare i sådan yrkesundervisning, vid vilken stipendium av statsmedel finge beviljas deltagarna, resebidrag utan behovsprövning skulle få utgå för resa med billigaste färdssätt från hemorten till skolan och åter samt, när så föranledes av högtider eller andra särskilda förhållanden, för en hemresa under läsårets eller kursens lopp med högst det belopp per resa, varmed kostnaden överstege 10 kronor, dels ock att *skogssällskapet* i skrivelse den 16 februari 1946 hemställt, att stipendier måtte få utgå av statsmedel efter samma grunder som för eleverna vid lantmannaskolor till eleverna vid vissa vid Östads Barnhus egendom i Älvsborgs län ifrågasatta skogsbrukskurser.

För innevarande budgetår har å riksstaten till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande anvisats ett förslagsanslag av 46 900 kronor. I fråga om bestämmelserna angående anslagets användning torde få hänvisas till statsliggaren s. 739.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1945 — efter förslag av styrelsen för specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande, vari hemställts om anslag å 57 500 kronor — gjort framställning om ett med 8 900 kronor till 55 800 kronor förhöjt anslag för nästa budgetår.

Departementschefen har — efter redogörelse för nyssnämnda framställningar samt för infortrade remissyttranden i ärendet — anfört och föreslagit följande:

»Såsom lantbruksstyrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1945 framhållit ha understöden till elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m., sedan de enligt beslut vid 1945 års riksdag höjdes, beräknats täcka kostnaderna för kost och husrum. Starka skäl tala emellertid för att stipendierna avpassas så, att helt obemedlade elever kunna få alla sina kostnader för erhållande av yrkesutbildning täckta genom stipendier av statsmedel. Jag fin-

ner mig därför böra ansluta mig till uppfattningen, att stipendierna böra ytterligare höjas. Då vid beviljande av stipendier en bedömning av elevernas understödsbehov skall äga rum samt därvid i likhet med vad nu är förhållandet en glidande understödsskala tillämpas, synes en höjning av stipendierna icke behöva innebära ett fastlåsande av stipendiebeloppen vid nuvarande prisnivå. Vid övervägande av frågan, hur stor höjning av stipendierna som bör ske, har jag stannat för att för närvarande föreslå, att vid lantmanna- och lanthushållsskolor, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstituts driftsledarkurs, handelsträdgårdsmästarkurs samt kurs i hovbeslag och maskinreparation ävensom trädgårdskurs vid folkhögskola, kurs för ladugårdsskötare, kontrollassistentkurs anordnad vid statsunderstödd lantbruksundervisningsanstalt samt hovslagarkurs vid veterinärhögskolan och vid veterinärinrättningen i Skara stipendierna skola höjas för elever i tredje behovsgraden till högst 90 kronor, för elever i andra behovsgraden till högst 60 kronor och för elever i första behovsgraden till högst 30 kronor, allt per läsmånad. En ytterligare ökning av stipendierna under tiden 1 maj—31 oktober skulle sannolikt stimulera ungdomen att i större utsträckning än nu är fallet deltaga i de till sommarhalvåret förlagda kurserna vid lantmanna- och lanthushållsskolorna. Innan en dylik höjning ifrågakommer, synes man emellertid böra erhålla någon erfarenhet rörande vilken inverkan den nu föreslagna stipendiehöjningen kan få på elevtillströmningen till sommarkurserna. För eleverna vid lantbruksskolor och trädgårdsskolor torde stipendierna böra i respektive behovsgrader bestämmas till högst 400, 300 och 200 kronor. Jämväl stipendierna till elever vid utbildningskurs för ladugårdsförmän, vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever ävensom vid husmoderskurs och specialkurs med särskilt antagna kvinnliga elever synas böra ökas i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag i skrivelsen den 31 augusti 1945. Ehuru utredning för närvarande pågår rörande mejeriundervisningens anordnande, synes en ändring av grunderna för beviljandet av elevstipendier vid mejeriskolan vid Alnarpsinstitutet och vid de lägre mejeriskolorna icke längre böra anstå. Vad lantbruksstyrelsen i detta hänseende föreslagit finner jag mig kunna biträda. Stipendier böra således få utgå till elever vid mejeriskolan vid Alnarpsinstitutet enligt samma grunder som av mig förordats i fråga om understöd till elever vid lantmannaskolor och till elever vid lägre mejeriskolor enligt de av mig beträffande elevunderstöd vid lantbruksskolor föreslagna bestämmelserna. Däremot anser jag mig icke kunna förorda lantbruksstyrelsens förslag om att understöd av allmänna medel skulle utgå till elever i fjäderfäskötarkurs. Beträffande styrelsens förslag om att stipendier av statsmedel skulle utgå till elever vid kurser för ladugårdsföreståndare och fårägare vill jag erinra, att jag i årets statsverksproposition (IX H. T. p. 43) förklarar mig icke kunna tillstyrka av styrelsen framlagda förslag om statsbidrag till anordnande av sådana kurser.

Det torde jämväl i fortsättningen få ankomma på Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen att fastställa de närmare grunderna för stipendiernas fördelning.

Vad angår norrlandskommitténs förslag om beviljandet av resebidrag av statsmedel till deltagare i sådan yrkesundervisning, vid vilken stipendium av statsmedel må beviljas, finner jag mig icke kunna tillstyrka detta förslag utan en närmare utredning om de kostnader, förslaget genomförande skulle medföra. Däremot anser jag hinder icke böra möta att stipendier få från förevarande anslag tills vidare utgå till eleverna vid de av skogsällskapet i dess skrivelse omförmälda kurserna enligt samma grunder som för eleverna vid lantmannaskolor.

Den av mig förordade höjningen av stipendierna föranleder en viss ökning av anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. Ökningen synes emellertid kunna begränsas till 50 000 kronor, varför ifrågavarande anslag alltså bör upptagas med $(750\,000 + 50\,000 =)$ 800 000 kronor.

Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande torde ha goda möjligheter att erhålla väl kvalificerade timlärare. Med hänsyn härtill synes det mig ur undervisningssynpunkt icke vara något att erinra mot att undervisningen vid gymnasiet såsom hittills helt bestrides av timlärare. Ett bibehållande av denna anordning torde jämväl vara fördelaktigt ur kostnadsynpunkt. På grund härav anser jag, att med avgörandet av frågan om löne reglering för de fasta ämneslärartjänsterna tills vidare bör anstå.

Vad timlärarnas arvoden beträffar finner jag mig kunna tillstyrka, att timarvodet för undervisning i matematik och naturvetenskapliga ämnen höjes med en krona till nio kronor 50 öre och att timarvodet för undervisning i övriga läroämnen höjes till sju kronor 50 öre. Rektorsarvodet bör upptagas till 600 kronor. På grund härav torde för arvode till rektor och till lärarlöner böra beräknas 3 200 kronor mer än för innevarande budgetår, eller 31 300 kronor. För undervisningsmateriel synes böra avses oförändrat belopp av 400 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag att för övriga utgifter skola anvisas 5 900 kronor, vilket innebär en ökning med 500 kronor i förhållande till innevarande budgetår, föranleder icke någon erinran från min sida.

Stipendierna till eleverna vid specialgymnasiet synas alltjämt böra utgå enligt de för folkhögskoleelever bestämda grunderna. I anslutning till ett av chefen för ecklesiastikdepartementet i annat sammanhang framlagt förslag om ökning av stipendierna vid folkhögskolorna torde emellertid stipendierna till eleverna vid specialgymnasiet böra höjas i de olika behovsgraderna till respektive högst 90, 60 och 30 kronor för månad. Med hänsyn härtill bör för nästa budgetår till elevstipendier beräknas ett från 13 000 kronor till 16 000 kronor förhöjt belopp.

Anslaget till specialgymnasiet synes sålunda för budgetåret 1946/47 böra uppföras med $(31\,300 + 400 + 5\,900 + 16\,000 =)$ 53 600 kronor, vilket i förhållande till anvisningen för innevarande budgetår innebär en ökning med 6 700 kronor.»

Utskottet.

Med hänsyn till den stora betydelsen av skol- och kursverksamheten vid ifrågavarande lägre lantbruksundervisningsanstalter samt det alltmer framträdande behovet av höjda elevstipendier för att underlätta största möjliga deltagande i verksamheten, finner utskottet starka skäl tala för departementschefens nu framlagda förslag om höjning av stipendiebeloppen. Utskottet vill jämväl ansluta sig till departementschefens uttalande, att stipendierna böra så avpassas att helt obemedlade elever kunna få alla sina kostnader för erhållande av yrkesutbildning täckta genom stipendier av statsmedel, därvid liksom för närvarande en i förhållande till elevernas understödsbehov gildande skala bör tillämpas. De av departementschefen i angivna syfte ifrågasatta höjningarna av hithörande stipendier synas utskottet vara lämpligt avvägda samt innebära betydande förbättringar. I de likalydande motionerna I: 269 och II: 419 framlagt förslag om ytterligare höjning av vissa stipendier förefaller därför utskottet knappast ha tillräckliga skäl för sig i nuvarande läge. Utskottet vill sålunda tillstyrka att stipendierna vid de skilda skolorna och kurserna bestämmas till belopp som angivits i förevarande proposition. Mot härav föranledd höjning av anslaget till ändamålet med 50 000 kronor till 800 000 kronor har utskottet intet att erinra.

Departementschefens anslagsberäkningar för specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande innefatta med hänsyn till föreslagna höjningar av lärararvoden och elevstipendier en ökning av anslaget med 6 700 kronor till 53 600 kronor. I förutberörda båda motioner påyrkas anvisning av ytterligare 1 600 kronor för möjliggörande av större stipendier till eleverna vid specialgymnasiet, varjämte i motionerna I: 264 och II: 415 hemställs om anslagets uppräknings med 1 900 kronor, avseende höjning av timarvodet för undervisning »i övriga läroämnena». Ehuru utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, vilket innehåller vissa förbättringar för såväl lärarpersonalen som eleverna, anser sig utskottet likväl i anledning av de båda sistnämnda motionerna böra framhålla vikten av att däri berörda timarvode avpassas på sådant sätt att väl kvalificerade lärare kunna erhållas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till förevarande proposition samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 415, likalydande, ävensom I: 269 och II: 419, jämväl likalydande, å riksdagen för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

a. till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.* ett förslagsanslag av 800 000 kronor;

b. till *Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande* ett förslagsanslag av 53 600 kronor.

Stockholm den 3 maj 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 40.

R e s e r v a t i o n

av herr *Tjällgren* och *Andersson* i Hedensbyn, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 269 och II: 419.
